gemeente tytsjerksteradiel

FOARÚT YN IN NIJE TIID

BELEIDSPLAN ECONOMISCHE ZAKEN 2021-2027

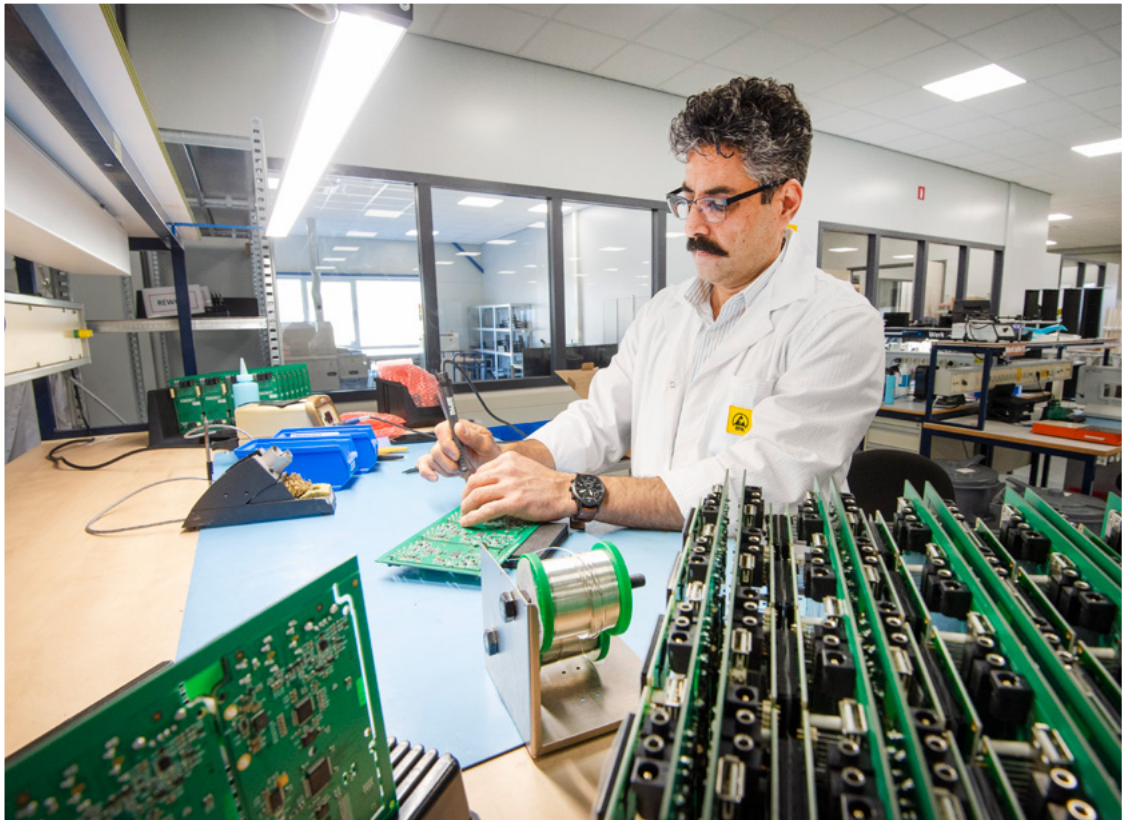

INHOUDSOPGAVE

FOARÚT YN IN NIJE TIID

BELEIDSPLAN
ECONOMISCHE ZAKEN
2021-2027

1.	**INLEIDING**	**3**
1.1.	Leeswijzer	4
1.2.	Doel van het beleidsplan Economische Zaken	4
1.3.	Positie van Economische Zaken	5
2.	**UITVOERINGSPLAN**	**6**
3.	**DE ECONOMIE VAN DE GEMEENTE**	**14**
3.1.	Kengetallen	14
3.2.	Banen	14
3.3.	Banen van werknemers woon-werk (inkomende en uitgaande pendel)	15
3.4.	Bedrijven	16
3.5.	WW-uitkeringen	16
4.	**REGIONALE SAMENWERKING**	**17**
4.1.	Agenda Netwerk Noordoost	18
4.2.	Versnellingsagenda	19
5.	**TRANSITIES**	**20**
5.1.	Duurzaam en circulair	21
5.2.	Verschuiving naar de kenniseconomie	21
6.	**DOELEN EN UITVOERINGSLIJNEN**	**22**
6.1.	Ondernemersklimaat	23
6.2.	Duurzaam ondernemen	36
6.3.	De kracht van de regio	38
7.	**UITVOERING, AFWEGINGSKADER EN MONITOR**	**39**
7.1.	Uitvoering	40
7.2.	Sociaaleconomisch monitor	40
7.3.	Monitor brede welvaart	41
7.4.	Afwegingskader uitvoeringsagenda	41

1 Inleiding

Voor u ligt het Economisch Beleidsplan (2021-2027) van gemeente Tytsjerksteradiel. In dit beleidsplan kunt u lezen hoe gemeente Tytsjerksteradiel de komende jaren zich wil inzetten voor de gemeentelijke en regionale economie.
Het economische beleid is gericht op het versterken van het ondernemersklimaat, om daarmee de werkgelegenheid in onze gemeente te behouden en te vergroten. Een goed ondernemersklimaat begint met een excellente gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers. De gemeente hen ondersteunt en op de hoogte is van de behoeften en problemen van de ondernemers. Hiervoor passend beleid ontwikkeld en acties onderneemt, waardoor er in de gemeente goede voorwaarden zijn om te ondernemen.

In een wereld die snel verandert, willen wij als gemeente er staan voor onze ondernemers. De demografische veranderingen en ontwikkelingen als duurzaamheid, circulariteit, automatisering en digitalisering vragen om wendbaarheid en weerbaarheid van zowel ondernemers als medewerkers. Wij voelen ons verantwoordelijk om samen met de ondernemers aandacht te hebben voor deze veranderingen. Onze aandacht gaat daarbij vooral uit naar verduurzaming en circulaire economie.

We werken op economisch terrein samen met de gemeenten in de regio Noordoost-Fryslân. Dat doen we in de Agenda Netwerk Noordoost Fryslân (ANNO) en in de Versnellingsagenda, die voortkomt uit de Regiodeal. Samen met ondernemers, onderwijs en overheid richten ons op de stuwende sectoren bouw, metaal, landbouw en recreatie & toerisme. Hiervoor zijn er drie programmalijnen: onderwijs & arbeidsmarkt, innovatie & ondernemerschap en regionale samenwerking & marketing. Deze programmalijnen zijn onderverdeeld in acht programma's. Daarnaast is de economische dynamiek van stedenring Leeuwarden – Drachten – Groningen zeer belangrijk voor de welvaart in onze gemeente.

In het ontwikkelproces van dit beleidsplan hebben we de inbreng vanuit ondernemersverenigingen, bedrijfsleven en raadsleden in de gemeente opgehaald. We werken daarbij samen met de gemeente Achtkarspelen. Adviesbureau Synnovem is betrokken geweest bij het opstellen van het beleidsplan.

1.1. Leeswijzer

We starten dit beleidsplan met een toelichting op het doel van het economisch beleid en de positie van economische zaken in het netwerk. In hoofdstuk 2 is een overzicht opgenomen van het uitvoeringsplan. Een overzicht met activiteiten die we willen oppakken. De economie van de gemeente wordt kort toegelicht in hoofdstuk 3. Wat is de huidige stand van zaken op het gebied van werkgelegenheid en de arbeidsmarkt. In hoofdstuk 4 beschrijven we onze regionale samenwerking op economisch terrein. Hoofstuk 5 gaat nader in op de belangrijkste transities die zich op moment voordoen en welke kansen dat biedt voor het versterken van onze economie. In hoofdstuk 6 zijn onze doelen en de uitvoeringslijnen van het economische beleid uitgewerkt. En tenslotte gaat hoofdstuk 7 gaat nader in op de uitvoering, het afwegingskader en de monitor.

Tijdens de Dag van de Ondernemer is het college van B&W in overleg met ondernemers over de Pfas-problematiek.

1.2. Doel van het beleidsplan Economische Zaken

Het Beleidsplan Economische Zaken geeft richting aan de economische koers waar de gemeente samen met ondernemersverenigingen, ondernemers en andere partners op in wil zetten. Een goed ondernemersklimaat in onze gemeente, ruimte om te ondernemen, inspelen op veranderingen en stappen zetten in de verduurzaming van onze economie: dat is het uitgangspunt voor dit Beleidsplan Economische Zaken.

Het doel van het Beleidsplan Economische Zaken

Een goed ondernemersklimaat in onze gemeente, ruimte om te ondernemen, inspelen op veranderingen en stappen zetten in de verduurzaming van onze economie.

1.3. Positie van Economische Zaken

In onderstaande afbeelding is de positie van Economische Zaken weergegeven en de relaties in het netwerk van Economische Zaken, de samenwerkingsverbanden in de regio en de interne beleidsvelden en externe partners.

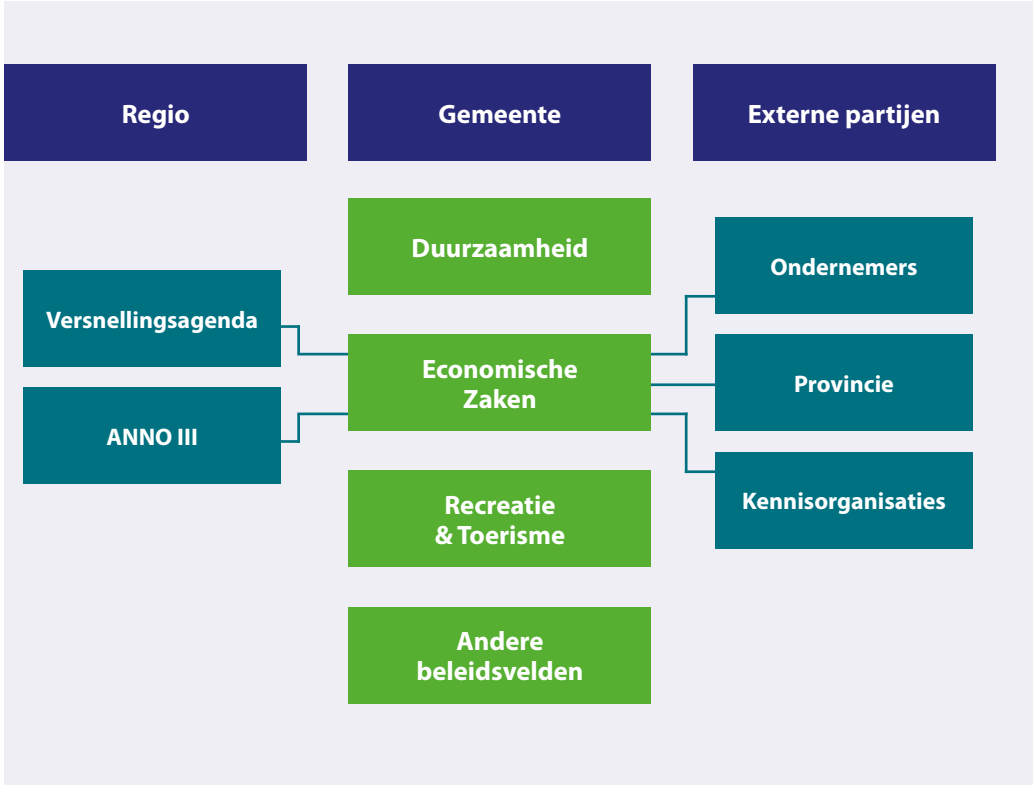

Ecosysteem Economische Zaken Tytsjerksteradiel

2 Uitvoeringsplan

Het uitvoeringplan geeft een overzicht in de acties die wij gaan oppakken om de ambities van het economisch beleid te realiseren. Waar de termijn 2021-2027 is aangegeven, is sprake van een doorlopend aandachtsveld. In de achterliggende hoofdstukken worden deze verder toegelicht.

Doel 1 Ondernemersklimaat

We blijven streven naar een hoge ranking op de lijst van MKB-ondernemer vriendelijkste gemeente.

Uitvoeringslijn 1a: De gemeentelijke dienstverlening	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
Vast aanspreekpunt voor ondernemers in de gemeentelijke organisatie		✓	2021	2027	Bestaande capaciteit
Goede communicatie naar ondernemers. Via ons ondernemersmagazine en bedrijfsbezoeken		✓	2021	2027	Bestaande capaciteit
Tweejaarlijks collectief overleg met alle besturen ondernemersverenigingen	✓	✓	2022	2027	Bestaande capaciteit
Proactieve dienstverlening is proactief die uitgaat van het willen meedenken in oplossingen (hoe kan het wel)		✓	2021	2027	Bestaande capaciteit
In ons inkoopbeleid is aandacht voor de regionale ondernemers, 'social return of investment' (SROI) en circulariteit	✓	✓	2021	2027	Bestaande capaciteit
Vlot betalingsregiem		✓	2021	2027	Bestaande capaciteit
Uitgifte digitale nieuwsbrief voor ondernemers (samen met de andere beleidsvelden)	✓		2021	2027	Bestaande capaciteit
Tweejaarlijks organiseren van de Ondernemersprijs Tytsjerksteradiel met externe partner		✓	2022	2027	Werkbudget
Deelname aan de Dag van de Ondernemer		✓	2021	2027	Bestaande capaciteit
Jaarlijks contact met de 10 bedrijven met de meeste werkgelegenheid in de gemeente	✓		2021	2027	Bestaande capaciteit

Uitvoeringslijn 1b: Bedrijfsvestiging en -ontwikkeling	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
Bedrijventerreinen Sanjesfjild en Jisteboerewei in ontwikkeling nemen	✓		2021	2022	Bestaande capaciteit
Afspraken maken met provincie Fryslân over de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen in onze regio	✓		2021	2021	Bestaande capaciteit
Onderzoek naar locaties voor de nieuwe bedrijventerreinen	✓		2021	2022	Aanvullend budget
Ruimtelijke procedure om 'Veld 7', aangrenzend aan bedrijventerrein Burgum-West, te bestemmen voor bedrijven	✓		2021	2022	Bestaande capaciteit
Startende ondernemers stimuleren en ruimte bieden om vrijkomende panden en boerderijen te benutten als broedplaats en vestigingslocatie		✓			Bestaande capaciteit
We stimuleren ondernemers om zich in de 3 winkelcentra te vestigen. We willen de winkelgebieden vitaal houden zodat ze aantrekkelijk blijven voor de inwoners	✓				Bestaande capaciteit
Voor Burgum actualiseren wij het centrumplan met een nieuwe centrumvisie	✓		2021	2022	Budget stedenbouw
Ondernemers in het centrum van Burgum ondersteunen bij de digitale bereikbaarheid/zichtbaarheid	✓		2021	2022	Budget corona

Realisatie van een dorpssupermarkt in Noardburgum		✓	2021	2022	Bestaande capaciteit
Ruimte bieden voor kleinschalige (< 1 ha) bedrijvenlocaties bij de dorpen. Het initiatief laten we in de dorpen	✓		2021	2026	Bestaande capaciteit
Voortzetten beleid bedrijf aan huis		✓	2021	2027	Bestaande capaciteit
We zijn in gesprek met de provincie over extra woningbouw		✓	2021	2027	Bestaande capaciteit
Lelylijn en Deltaplan voor het Noorden gaan we vertalen van kansen naar een uitvoeringsprogramma voor onze gemeente en regio	✓		2021	2026	Bestaande capaciteit
Provincie en de Friese gemeenten pakken het project 'Wolkom Thús' op om 'Friezen om útens' te verleiden in de provincie te gaan wonen	✓		2021	2026	Bestaande capaciteit

Uitvoeringslijn 1c: Arbeidsmarkt, kennis en onderwijs	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
Actieve benadering ondernemers naar hun mogelijkheden om iemand met afstand tot de arbeidsmarkt een werkervaringsplaats of werk te bieden		✓	2021	2022	Bestaande capaciteit
Uitreiken van het MVO-vignet 'Meiinoar Meidwaan' aan ondernemers die een bijdrage leveren om mensen in hun bedrijf te plaatsen		✓	2022	2027	Bestaande capaciteit
Vanuit Technetkring Tytsjerksteradiel organiseren we programma's om scholieren en leerlingen in contact te brengen met techniek	✓	✓	2021	2024	Bestaande capaciteit
We worden partner van het Kennislab Noordoost Fryslân	✓		2021	2027	Werkbudget
In de regio starten we met initiatief van de Ondernemersschool	✓		2021	2024	Werkbudget
We steunen het initiatief om in de Molkfabryk invulling te geven aan een creatieve leer- en werkomgeving voor (startende) ondernemers	✓		2021		Bestaande capaciteit
Structureel een overleg met de voor ons meest relevante partners uit de kennisclusters	✓		2021	2027	Bestaande capaciteit

Uitvoeringslijn 1d: Infrastructuur	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
We zetten ons in voor de uitrol van glasvezel op de bedrijventerreinen en in de dorpen	✓		2022	2027	Bestaande capaciteit
We steunen de komst van de Lelylijn naar Noord-Nederland	✓		2021	2027	Bestaande capaciteit
Overleg met Liander over uitbreiding van de onderstation(s) in de gemeente voor extra vermogen op het elektriciteitsnet om bedrijven en woningen te kunnen aansluiten en de opwekking van duurzame energie te kunnen faciliteren	✓		2021	2023	Bestaande capaciteit

Uitvoeringslijn 1e: Landbouw	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
Jaarlijks in gesprek met LTO en de Noardlike Fryske Wâlden om goed zicht te hebbenop en betrokken te zijn bij de diverse vraagstukken die spelen in de landbouw	✓	✓	2022	2027	Bestaande capaciteit

Uitvoeringslijn 1f: Na corona	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
We volgen de resultaten van de VNG-taskforce herstel en proberen in de uitvoering aan te haken	✓		2021	2022/2024	

Doel 2 Duurzaam ondernemen

Met het economisch beleid haken we aan op het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid.

Uitvoeringslijn 2a: Duurzame en circulaire samenleving	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
Bedrijven worden ondersteund bij de planvorming voor duurzaamheidsmaatregelen		✓	2021	2027	Projectbudget duurzaamheid
We onderzoeken of het (regionaal) energie(k) loket ook voor ondernemers een ondersteunende functie kan vervullen	✓		2022	2023	Projectbudget duuraamheid
Pilot toekomstbestendig industrieterreinterrein Sumar	✓		2021	2024	Werkbudget
Pilot biodiversiteit industrieterrein Skûlenboarch		✓	2021	2022	Bestaande capaciteit
In 2025 is circulariteit onderdeel van 50% van onze inkopen	✓		2021	2025	Bestaande capaciteit
Ondernemers interesseren voor de CIRCO-tracks (voor de maakindustrie en bouw)	✓		2022	2024	Extern budget
We doen een verkenning naar materialenhubs ten behoeve van circulaire ketens	✓		2022	2024	Bestaande capaciteit

Doel 3 Regionale samenwerking

Vervolg ANNO III

Uitvoeringslijn 3a: Duurzame en circulaire samenleving	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
Dit jaar ligt het plan ANNO III ter besluitvorming voor. Op basis daarvan worden de plannen uitgewerkt en geconcretiseerd	✓		2021	2026	

Uitvoeringslijn 3b: Versnellingsagenda	Nieuw	Bestaand	Start uitvoering	Gereed	Budget/capaciteit
Businesscases Versnellingsagenda evalueren en actualiseren	✓		2021	2021	Bestaande capaciteit
Intensiveren samenwerking uitvoeringsorganisatie QOP, Ynbusiness en de EZ-teams van de gemeenten	✓		2021	2024	Bestaande capaciteit
Ondernemers en andere partners enthousiasmeren voor de Versnellingsagenda en het uitnodigen en stimuleren projecten in te dienen		✓	2021	2024	Bestaande capaciteit

3 De economie van de gemeente

De economie wordt kort beschreven aan de hand een aantal kengetallen en grafieken.

3.1. Kengetallen

Aan de hand van het inwonersaantal, de beroepsbevolking, het aantal banen, bedrijven en ZZP'ers in de gemeente maken we de economie van de gemeente Tytsjerksteradiel inzichtelijk.

Kengetallen	Tytsjerksteradiel
Inwoners	32.056
Beroepsbevolking	16.000
Banen	10.216
Bedrijfsvestigingen	2.712
ZZP'ers	2.025

Kengetallen (provincie Fryslân, CBS)

De beroepsbevolking bestaat uit personen van 15 tot 75 jaar die ofwel betaald werk hebben of recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.

3.2. Banen

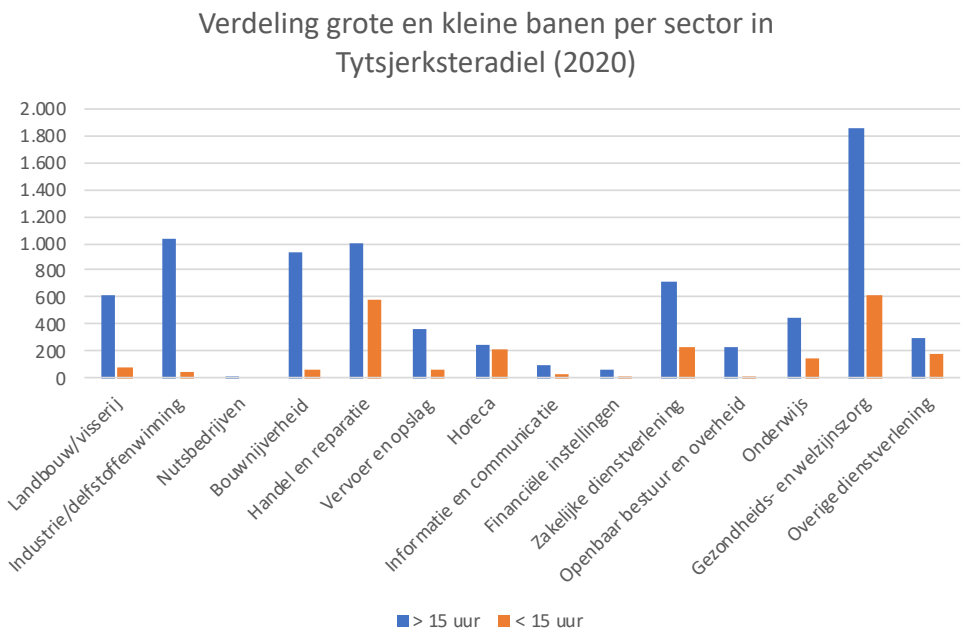

In Tytsjerksteradiel zijn (in 2020) 10.216 banen beschikbaar. Van deze banen betreft het 7.903 banen met meer dan 15 uur per week en 2.313 banen met minder dan 15 uur per week. De sectoren met de meeste werkgelegenheid zijn gezondheids- en welzijnszorg, handel en reparatie, industrie, bouwnijverheid en de zakelijke dienstverlening. Recreatie en Toerisme levert een bijdrage aan werkgelegenheid met 614 banen. Deze werkgelegenheid zit 'versleuteld' in meerdere sectoren.

In de afgelopen 10 jaar is het aantal banen gegroeid van 9.978 naar 10.216. De grootste groei van de werkgelegenheid heeft in deze periode vooral plaatsgevonden in de zorg, maar ook in de detailhandel en landbouw. De werkgelegenheid is gedaald bij de post- en koeriersdiensten, de overheid, financiële instellingen, groothandel en vervaardiging van voedingsmiddelen.

3.3. Banen van werknemers woon-werk (inkomende en uitgaande pendel)

De gemeente Tytsjerksteradiel had in 2019 een (negatief) pendelsaldo van ongeveer 5.400 mensen. Er werken dus meer mensen uit Tytsjerksteradiel in een andere gemeente, dan dat er mensen uit een andere gemeente in Tytsjerksteradiel werken. In 2017 was het (negatief) pendelsaldo nog iets groter (5.800).

In 2019 werkten er 3.700 mensen in Tytsjerksteradiel, die woonachtig zijn in een andere gemeente (zie figuur 2). De inkomende pendel is de afgelopen jaren gestegen. De grootste groepen komen uit de gemeenten Leeuwarden (700), Achtkarspelen (600), Dantumadiel (600) Noardeast-Fryslân (600) en Smallingerland (500).

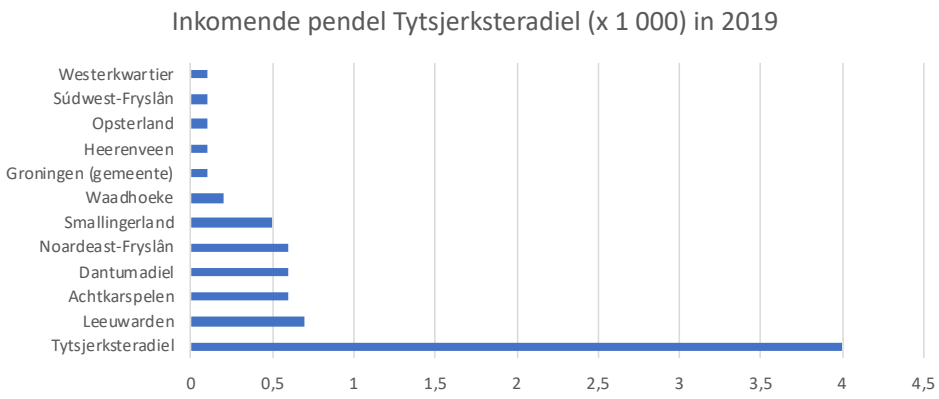

Figuur 2. Inkomende pendel Tytsjerksteradiel in 2019 (Bron CBS: Banen van werknemers naar woon- en werkregio)

In 2019 werkten er 9.100 mensen uit Tytsjerksteradiel buiten de gemeente (zie figuur 3). De uitgaande pendel is de afgelopen jaren ook toegenomen. De meeste mensen werken in de gemeenten Leeuwarden (3.800), Smallingerland (1.600), Achtkarspelen (600), Noardeast-Fryslân (600), Heerenveen (500) en in de stad Groningen (400). Ongeveer 4.000 inwoners van de gemeente Tytsjerksteradiel had een baan in de eigen gemeente.

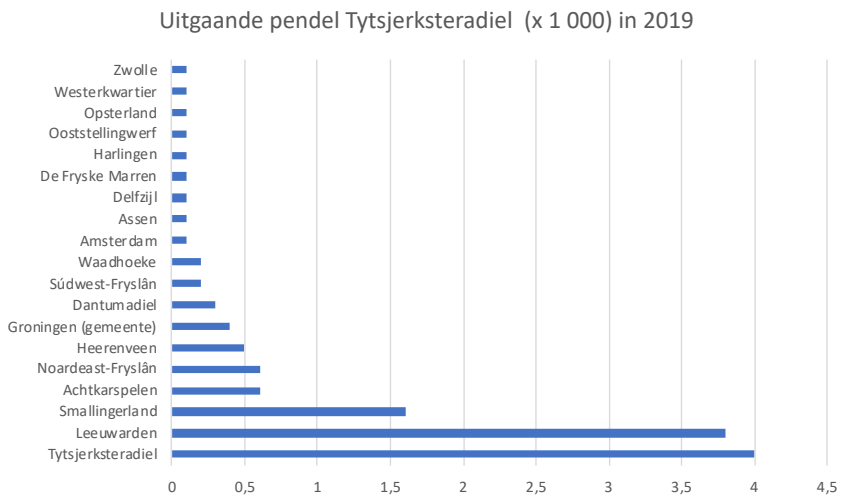

Figuur 3. Uitgaande pendel Tytsjerksteradiel in 2019 (Bron CBS: Banen van werknemers naar woon- en werkregio)

3.4. Bedrijven

In Tytsjerksteradiel zijn per 2020 2.712 bedrijven ingeschreven. In 2000 waren er 1.522 en in 2010 2079 bedrijfsvestigingen ingeschreven. Er is dus sprake van een sterke groei van het aantal bedrijven in de gemeente. De afgelopen 10 jaar zijn er 198 nieuwe inschrijvingen in de zakelijke dienstverlening bijgekomen en 144 in gezondheids- en welzijnszorg. Maar ook in de overige zakelijke dienstverlening (78), Bouw (63) en Detailhandel (54) is het aantal inschrijvingen gestegen.

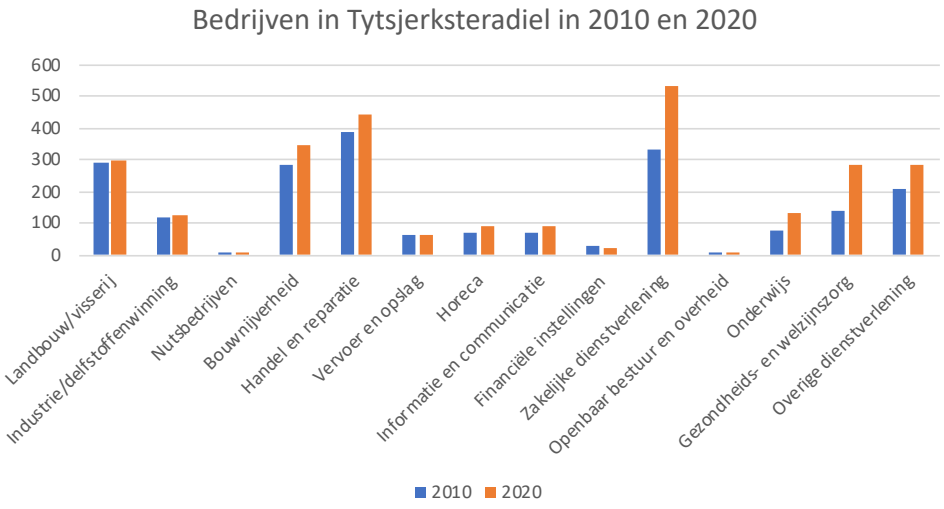

Figuur 4. Bedrijven in Tytsjerksteradiel in 2010 en 2020 (bron: provincie Fryslân)

3.5. WW-uitkeringen

Het aantal WW-uitkeringen in Tytsjerksteradiel schommelt in de periode juni 2020 - juni 2021 rond de 500. In juni 2021 lag het aantal WW-uitkeringen op 392 (2,45% van de beroepsbevolking) tegenover 506 in dezelfde periode het jaar ervoor. In Friesland krijgt 2,5% van de beroepsbevolking een WW-uitkering en in geheel Nederland is dit 2,6%.

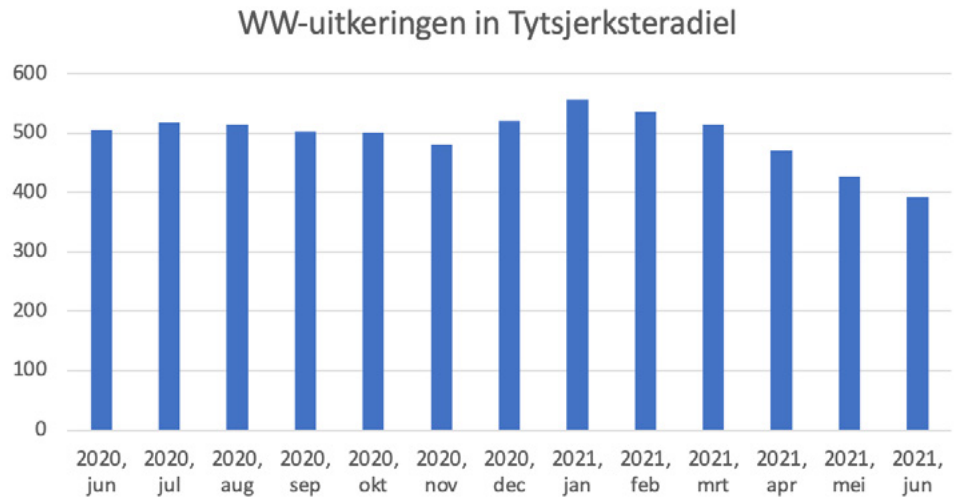

Figuur 5. WW-uitkeringen in Tytsjerksteradiel (bron: UWV Werkbedrijf)

4 Regionale samenwerking

Het economisch beleid van de gemeente wordt voor een deel afgestemd, ingevuld en uitgevoerd in regionaal verband. Wij gebruiken daarvoor de Agenda Netwerk Noordoost-Fryslân (ANNO) en de Versnellingsagenda.

4.1. Agenda Netwerk Noordoost

We werken vanaf 2010 op economisch terrein samen met de andere gemeenten in Noordoost-Fryslân, de provincie Fryslân en It Wetterskip binnen de Agenda Netwerk Noordoost-Fryslân (ANNO). Onze plattelandsregio wordt omringd door de stedenring Leeuwarden, Drachten en Groningen. Beiden zijn complementair aan elkaar (mal en contramal) en vormen samen een ecosysteem. De afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in het verbeteren van de onderlinge infrastructuur zoals de Centrale As, opwaardering van de Skieding en de Extra Sneltrein Groningen-Leeuwarden. Infrastructuur is een belangrijke randvoorwaarde aan bereikbaarheid van werk en bovenregionale voorzieningen die de stedenring onze regio en ondernemers en inwoners biedt.

We staan aan de vooravond van een derde periode ANNO. De regio Noordoost-Fryslân is in 2040 de topregio van Noord-Nederland om te wonen, werken en recreëren. Duurzaam ondernemen in ons karakteristiek landschap zien wij als een belangrijke ontwikkellijn. Ons vertrekpunt daarbij is brede welvaart. Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van die van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld. Naast welvaart is er nadrukkelijk aandacht voor welzijn.

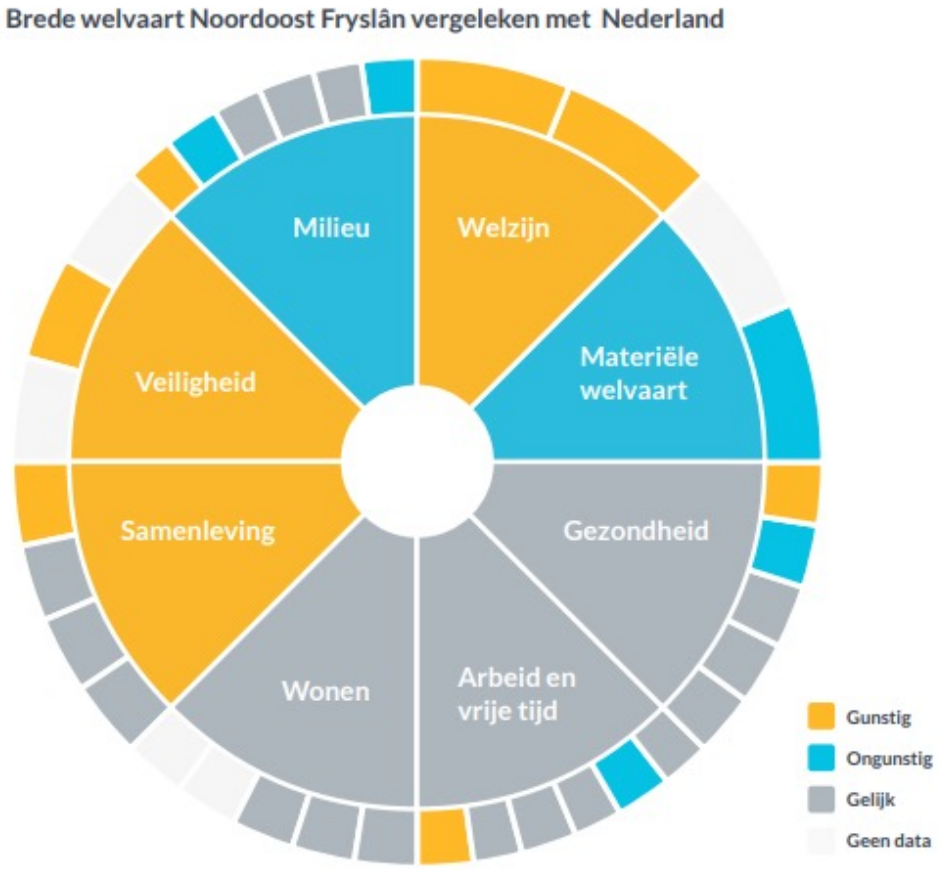

Afbeelding 2. Brede welvaart Noordoost Fryslân vergeleken met Nederland (bron: Fries Sociaal Planbureau)

4.2. Versnellingsagenda

De Versnellingsagenda is onderdeel van de Regiodeal die de gemeenten Noordoost-Fryslân en de provincie Fryslân met het Rijk afgesloten hebben. Met de Versnellingsagenda willen we samen met ondernemers in de bouw, metaal, agrofood en/of recreatie en toerisme en onderwijsinstellingen, realiseren dat:

- het Bruto Regionaal Product in 2025 is toegenomen met € 400 miljoen;
- het aantal beschikbare banen stabiliseert;
- de beroepsbevolking op een hoger beroepsniveau werkzaam is;
- het gemiddeld besteedbaar inkomen toeneemt;
- het aantal schoolverlaters met een havo of vwo-diploma stijgt;
- en de gemiddelde WOZ-waarde in deze regio stijgt

De Regiodeal Noordoost-Fryslân zet in op de versterking van onderwijs & arbeidsmarkt, innovatie & ondernemerschap en regionale samenwerking & marketing. In het overzicht hiernaast staan de programmalijnen en de businesscasussen.

Een pakket aan projecten, gekoppeld aan de businesscasussen moet onze economie laten groeien. De investeringen en uitvoering ervan zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid, ondernemers en onderwijs; de zogenaamde triple-helix. Het Rijk, de provincie Fryslân en de 4 gemeenten hebben tot 2025 hiervoor ruim € 29 miljoen beschikbaar gesteld. Ondernemers, onderwijsinstellingen en de overheden kunnen subsidie aanvragen voor een project dat bijdraagt aan de doelen en beoogde resultaten van de Versnellingsagenda. De benodigde cofinanciering wordt door de andere partners op projectniveau ingebracht.

Programmalijn 1: Onderwijs arbeidsmarkt

Hoe kunnen we de aanwezige arbeidskrachten in Noordoost Fryslân en de omliggende gebieden optimaal benutten?

- 1a Mobiliteitscentrum
- 1b Wendbaar vakmanschap
- 1c Bouwen aan ambitie

Programmalijn 2: Innovatie en ondernemerschap

Hoe kunnen we het innovatief vermogen en het ondernemerschap in de regio versterken?

- 2a Campus voor bouwen en nieuwe materialen
- 2b Shared Facilities center
- 2c Lerend ondernemerschap
- 2d Economische en ecologische versterking landbouw

Programmalijn 3: Doorontwikkeling regionale samenwerking en marketing

Hoe kunnen we in de regio een goede bestuurlijke en organisatorische infrastructuur inrichten en Noordoost-Fryslân in de etalage zetten met regiomarketing?

- 3a Organisatie uitvoering regiodeal
- 3b Regiomarketing en destinatiebranding

5 Transities

We leven in een tijd waarin ontwikkelingen elkaar snel opvolgen. Diverse transities hebben een blijvende impact op onze samenleving die kansen bieden en consequenties hebben voor ondernemers en inwoners in onze gemeente. Zorg voor het klimaat voert daarin de boventoon. Ondernemers moeten in hun bedrijfsvoering volop aandacht hebben op het verkleinen van hun 'voetafdruk'. De introductie van de circulaire economie is een economische (bedrijfs) model waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de verduurzaming en bespaard wordt op kostbare grondstoffen. Technologische ontwikkelingen (denk daarbij aan robotisering, digitalisering, 3D printing, Smart Industries) zijn van grote invloed op de aard van de dienstverlening, de behoeftes (markt), de inrichting van bedrijfsprocessen en op de arbeidsmarkt.

5.1. Duurzaam en circulair

Belangrijke duurzame doelstellingen zijn het besparen op energie, het overgaan naar duurzame energie en de route naar een circulaire economie. Een duurzame regio versterkt niet alleen de economie, maar creëert ook nieuwe banen. Voor ondernemers betekent dit voornamelijk investeren in het verduurzamen van de bedrijfspanden, -processen en transport. In een circulaire economie bestaat afval niet, maar worden grondstoffen hergebruikt en verwerkt in kringlopen. Gevestigde bedrijven vinden zichzelf opnieuw uit en ontwikkelen nieuwe businessmodellen, gebaseerd op slimmere ontwerpen, levensduurverlenging en toegevoegde waarde voor de klant. Bedrijven moeten vanuit Rijksbeleid in 2030 minimaal 50% minder mineralen, fossiele grondstoffen en metalen gebruiken. Dat is hard nodig om de doelen van het Klimaatakkoord te halen. De gemeente heeft sinds februari 2021 een nieuw duurzaamheidsbeleid.

De Vereniging Circulair Friesland heeft de ambitie om van provincie Fryslân in 2025 de meest circulaire regio van Nederland te maken en daarmee een voorbeeld te zijn voor de volgende generatie. Gemeente Tytsjerksteradiel is lid van Circulair Friesland en onderschrijft deze ambitie.

Robotisering van de bedrijfsprocessen bij bakkerij Van der Zee

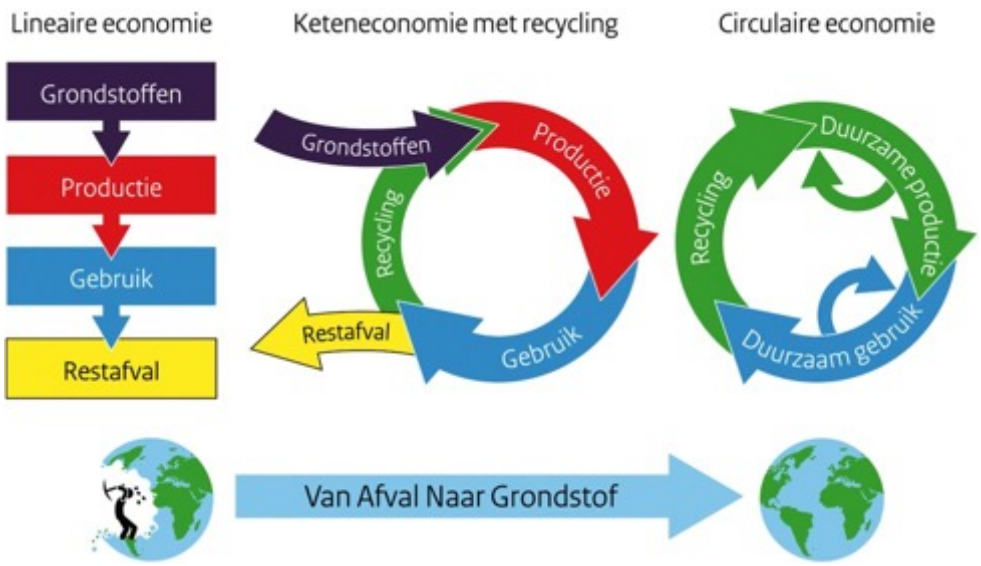

5.2. Verschuiving naar de kenniseconomie

Een dynamische economie met veel innovatieve bedrijven zorgt, in combinatie met nieuwe technologische ontwikkelingen, de komende jaren voor een nog grotere behoefte aan een stevige kenniseconomie. Demografische ontwikkelingen zorgen er eveneens voor dat ondernemers gestimuleerd worden om hun bedrijfsprocessen te optimaliseren. Door digitalisering en automatisering kunnen zij hetzelfde werk met minder mensen uitvoeren. Dit samenspel leidt enerzijds tot innovaties en nieuwe toepassingen en anderzijds tot een verhoging van de arbeidsproductiviteit en kostenefficiency. Dit betekent dat de arbeidsmarkt moet meebewegen. Voor de huidige en toekomstige ondernemers en werknemers vraagt het meer kennis en kunde en een 'leven lang leren'.

6 Doelen en uitvoeringslijnen

Er zijn diverse economische uitdagingen in Tytsjerksteradiel. De kansen die er liggen, willen we met beide handen aanpakken. Het beleidsplan Economische Zaken geeft richting aan onze aanpak. We zetten in op een goed ondernemersklimaat in onze gemeente, ruimte om te ondernemen, inspelen op veranderingen en stappen zetten voor de verduurzaming van onze economie. Deze ambitie is vertaald in doelen en uitvoeringslijnen.

Doelen	Uitvoeringslijnen
ONDERNEMERSKLIMAAT	1a. Gemeentelijke dienstverlening 1b. Bedrijfsvestiging en -ontwikkeling 1c. Arbeidsmarkt, kennis en onderwijs 1d. Infrastructuur 1e. Landbouw 1f. Na corona
DUURZAAM ONDERNEMEN	2a. Duurzame en circulaire economie
STERKE REGIO	3a. ANNO III 3b. Versnellingsagenda

6.1. Ondernemersklimaat

Een goed ondernemersklimaat is een werkwijze waarin de gemeente de ondernemers goed faciliteert. Hen ondersteunt en op de hoogte is van de behoeften en problemen van de ondernemers. Hiervoor passend beleid ontwikkelt en acties onderneemt, waardoor er goede voorwaarden zijn om te ondernemen.

We hechten aan een goed ondernemersklimaat in onze gemeente en het bevorderen van de werkgelegenheid. Voldoende werkgelegenheid zorgt voor een hogere welvaart en beter welzijn van onze inwoners. Daarnaast draagt een goed ondernemersklimaat bij aan een aantrekkelijke leefomgeving, bijvoorbeeld doordat ondernemers (financieel) betrokken zijn bij sport en cultuur.

De hoogste prioriteit ligt bij de gevestigde ondernemers in de gemeente. We willen hen zo goed mogelijk faciliteren. We maken het verschil door een goed ondernemersklimaat te bieden en een klantgerichte overheid te zijn. De gemeente vindt een goede samenwerking en afstemming met de ondernemersverenigingen daarbij van essentieel belang.

Naast de gevestigde ondernemers gaat onze aandacht naar het faciliteren en ondersteunen van nieuwe, startende, ondernemers in de gemeente. Zij vormen een potentieel voor nieuwe werkgelegenheid. Ondernemers van elders zijn uiteraard welkom in onze gemeente, maar wij doen geen zware inzet op acquisitie.

1a Gemeentelijke dienstverlening

We vinden een uitstekende relatie met de ondernemers in onze gemeente belangrijk. De afgelopen jaren heeft dit zich vertaald als de MKB-vriendelijkste gemeente van Fryslân. We blijven ons inzetten op een hoog niveau van dienstverlening. Dit doen we door:

- Vast aanspreekpunt voor ondernemers in de gemeentelijke organisatie
- Goede communicatie naar ondernemers om hen te informeren over zaken via ons ondernemersmagazine, nieuwsbrieven en bedrijfsbezoeken.
- Tweejaarlijks overleg met besturen alle ondernemersverenigingen
- Proactieve dienstverlening is proactief die uitgaat van het willen meedenken in oplossingen (hoe kan het wel)
- In ons inkoopbeleid is aandacht voor de regionale ondernemers, 'social return of investment' (SROI) en circulariteit
- Een vlot betalingsregiem
- Tweejaarlijks organiseren van de Ondernemersprijs Tytsjerksteradiel
- Deelname aan de Dag van de Ondernemer
- Jaarlijks contact met de 10 bedrijven met de meeste werkgelegenheid in de gemeente; weten wat er speelt

In 2019 werd Tytsjerksteradiel uitgeroepen tot MKB-vriendelijkste gemeente Friesland.

De prijswinnaars van de eerste editie Ondernemersprijs Tytsjerksteradiel

1b Bedrijfsvestiging en - bedrijfsontwikkeling

BEDRIJVENTERREINEN

Ondernemers hebben ruimte nodig om te ondernemen. Dat kan zijn op hun huidige bedrijfslocatie of op een nieuwe locatie. Waar dat mogelijk is werken we mee aan uitbreiding op de bestaande bedrijfslocatie. Er zijn op dit moment geen bedrijfskavels meer beschikbaar in Tytsjerksteradiel. Alle kavels zijn verkocht. Op diverse bestaande bedrijventerreinen heeft een intensivering van ruimte plaatsgevonden. De nieuwe bedrijventerreinen Sanjesfjild in Oentsjerk en Jisteboerewei in Jistrum zijn nog niet definitief (onherroepelijk) bestemd. Alle kavels zijn wel gereserveerd voor geïnteresseerde ondernemers.

De ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen is complex en vraagt veel tijd. De stikstofproblematiek maakt deze uitdaging in onze gemeente nog ingewikkelder. Om die reden zijn we het ruimtelijk traject voor bedrijventerrein 'Garyp-Noard' vooreerst gestopt.
Om ondernemers ruimte te bieden om te ondernemen is het noodzakelijk om voortvarend nieuwe bedrijventerreinen in ontwikkeling te nemen. We ondernemen de volgende acties:

- Bedrijventerreinen Sanjesfjild en Jisteboerewei in ontwikkeling nemen
- Afspraken maken met provincie Fryslân over de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen in onze regio. De afspraken worden vastgelegd in een nieuw convenant bedrijventerreinen
- Onderzoek naar locaties voor de nieuwe bedrijventerreinen. Daarbij zijn in ieder geval Burgum-Quatrebras, omgeving Skûlenboarch en de Trynwâlden in beeld.
- Ruimtelijke procedure om 'Veld 7', aangrenzend aan bedrijventerrein Burgum-West, te bestemmen voor bedrijven

Bedrijventerrein Aldtsjerk

BOERDERIJEN OF OUDE PANDEN

Vrijkomende of boerderijen of oude fabriekspanden, zoals de Molkfabryk in Burgum zijn interessant als broedplaats voor starters of vestigingslocatie voor nieuwe bedrijvigheid, bijvoorbeeld toeristisch-recreatief of agrarische activiteiten in de vorm van voedseltuin of -bos. Ontwikkelingen die we steeds vaker tegenkomen. Veelal vraagt dat maatwerk. We willen daarom:

- Startende ondernemers stimuleren en ruimte bieden om vrijkomende panden en boerderijen te benutten als broedplaats en vestigingslocatie

WINKELGEBIEDEN

Onze gemeente heeft 3 belangrijke winkelgebieden. Winkelcentrum Burgum heeft een regionale functie. De winkelgebieden in Hurdegaryp en Gytsjerk zijn goed functionerende winkelcentra voor de dagverse boodschappen. De gemeente staat in direct contact met de meest betrokken partijen in de 3 winkelgebieden en is actief betrokken bij ontwikkelingen. Het winkelcentrum Gytsjerk is geheel vernieuwd. Het laatste deel is nu in ontwikkeling. Met deze 3 winkelgebieden is een goed voorzieningenniveau voor boodschappen in de gemeente geborgd. Voor de andere dorpen voeren wij geen actief beleid voor (gebundelde) winkelvoorzieningen. Dat wil niet zeggen dat er geen ruimte is voor winkels in die dorpen. Zo is in Noardburgum het voornemen een dorpssupermarkt in het dorp te vestigen.

In de ligboxstal bij Garyp is nu een bouwbedrijf gevestigd.

Een houtbewerkingsbedrijf heeft onderkomen gevonden in de voormalige zuivelfabriek.

WINKELSTRAAT IN BURGUM

Het regionaal winkelcentrum van Burgum is compact, compleet en comfortabel. Het gratis parkeren is daarvan een belangrijk onderdeel. Vanuit het ruimtelijk beleid is er met de bestemming 'centrumfunctie' ruimte voor de detailhandel, horeca, zakelijke dienstverlening en wonen. Dat sluit goed aan bij de opvattingen over moderne winkelgebieden. Al hoewel voor het kernwinkelgebied het wonen in de plint als minder wenselijk mag worden beschouwd. De horeca speelt een belangrijke functie in de beleving van een winkelgebied. Daarmee wordt het centrum ook toeristisch-recreatief interessanter. De nieuwbouw van 'de drie van Sminia', op de kop van het winkelcentrum, geeft een volgende kwaliteitsimpuls aan het centrumgebied. De komst van 'blauwe hond' zal de identiteit en aantrekkelijkheid van Burgum naar onze verwachting nog meer versterken.

Tijdens de coronacrisis hebben wij een actieve communicatie gestimuleerd om 'lokaal te kopen' en 'lokaal te eten'. Dat willen we vasthouden. De coronacrisis heeft ondernemers duidelijk gemaakt dat naast de 'bricks' ook de 'clicks' echt belangrijk zijn. De ondernemers in het centrum van Burgum hebben, met ondersteuning van de gemeente, het initiatief genomen om de digitale bereikbaarheid van de centrumondernemers en van Burgum in bredere zin te vergroten. Hiervoor is kortgeleden een subsidieaanvraag bij de provincie ingediend. Wij willen dit initiatief ondersteunen.

Het laatste centrumplan Burgum dateert van 2010 en is voor een belangrijk deel uitgevoerd.

Winkelstraat in Burgum

We willen nu een actualisatie en daarom gaan we samen met de ondernemers, dorpsbelang en andere betrokkenen een nieuwe centrumvisie opstellen voor winkelcentrum Burgum. Meer ruimte voor (snel)oplaadstations voor auto's kan daar onderdeel vanuit maken. Onze actiepunten zijn:

- We stimuleren ondernemers om zich in de 3 winkelcentra te vestigen. We willen deze winkelgebieden vitaal houden zodat ze aantrekkelijk blijven voor de inwoners
- Voor Burgum actualiseren wij het centrumplan met een nieuwe centrumvisie
- Ondernemers in het centrum van Burgum ondersteunen bij de digitale bereikbaarheid/zichtbaarheid
- Realisatie van een dorpssupermarkt in Noardburgum

BEDRIJF AAN HUIS EN DOORGROEIEN

Het aantal kleinere bedrijven sterk groeit. Voor (startende) ondernemers zijn er mogelijkheden om een bedrijf aan huis te vestigen. We hebben een aantal 'spelregels' opgesteld in de notitie 'Bedrijf aan huis'. Er zijn ook ondernemers die vanuit eigen huis zijn gestart en van daaruit willen doorgroeien naar andere locaties zoals een bedrijfspand of kantoorpand. Die ruimte willen we gaan bieden. We willen hen, binnen de geluids- en milieunormen, ruimte bieden om zich in het eigen dorp te kunnen vestigen. Dat komt de leefbaarheid van kleinere dorpen ook ten goede. We gaan over deze beleidswijziging in overleg met de ondernemersverenigingen en dorpsbelangen:

- Ruimte bieden voor kleinschalige (< 1 ha) bedrijvenlocaties bij de dorpen. Het initiatief laten we in de dorpen
- Voortzetten beleid bedrijf aan huis

WONINGBOUW

De vraag naar woningen is zeer groot. Dat speelt ook in onze gemeente. Veel inwoners kunnen momenteel geen (betaalbare) woning vinden en mede als gevolg van de lage rente zien we de woningprijzen sterk oplopen en is er nauwelijks het aanbod. Het gevaar dreigt dat een deel van onze inwoners, waaronder de jongeren, de eigen regio gaan verlaten. We zijn in gesprek met de provincie voor extra woningbouw in onze gemeente. Diverse woningbouwprojecten in de gemeente zijn inmiddels gestart. Het vasthouden van jongeren en jonge gezinnen vinden we belangrijk. Zij vormen de nieuwe generatie bewoners en werknemers van onze gemeente en regio.

Als gevolg van corona wordt er meer digitaal, vanuit huis, gewerkt. Naar verwachting kan 20 tot 30% van de werknemers op basis van een hybride model thuiswerken. Voor een deel van de huishoudens is de overweging om op het platteland te gaan wonen in potentie mogelijk. Een proces dat inmiddels ook in onze gemeente voorzichtig waarneembaar is. Het mooie karakteristieke en afwisselende landschap maakt dat Tytsjerksteradiel een prachtige woongemeente is. De aanleg van de Lelylijn biedt onze regio kansen met wonen als een economische motor voor de werkgelegenheid en instandhouding van de voorzieningen. Wij zijn via de provincie Fryslân betrokken bij het project 'Wolkom Thús' om 'Friezen om útens' te verleiden in de provincie te komen wonen.

Wonen is een economische factor op zichzelf. Elke drie inwoners vertegenwoordigen één fte. Daarnaast ligt er voor de bestaande woningbouw een grote opgave tot verduurzaming. Dat geeft grote kansen en ontwikkelingsperspectief voor banen in de bouw en installatietechniek. In de pilot Aardgasvrij Garyp wordt in het aangesloten bedrijvenconsortium ervaring opgedaan met de betekenis van de energietransitie voor de woningbouw. Onze aandachtspunten zijn:

- We zijn in gesprek met de provincie over extra woningbouw
- Lelylijn en Deltaplan voor het Noorden gaan we vertalen van kansen naar een uitvoeringsprogramma voor onze gemeente en regio. Aandachtspunten zijn:
    - Optimale aansluiting op de haltes
    - Woningbouw
    - Bedrijvigheid
- We willen met ondernemers en het onderwijs een verkenning uitvoeren hoe we opleidings- en banenkansen in de verduurzaming woningbouw kunnen benutten
- Provincie en de Friese gemeenten pakken het project 'Wolkom Thús' op om 'Friezen om útens' te verleiden in de provincie te gaan wonen

1c Arbeidsmarkt, kennis en economie

PARTICIPATIE

Het doel van de participatiewet is onder andere om mensen te activeren te begeleiden naar betaald werk. Het vakteam Arbeidsondersteuning heeft hiervoor rechtstreeks contact met ondernemers in de gemeente. Vanuit Economische Zaken nemen we dit onderwerp altijd actief mee in onze gesprekken met ondernemers. Waar kansen voor plaatsing schakelen we met het vakteam Arbeidsondersteuning voor vervolgactie. Daarnaast worden projecten geïnitieerd om mensen op te leiden en werkervaring op te doen, met als doel de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Het project het beurtschip is een voorbeeld van een succesvol project. Ondernemers die zo een bijdrage leveren om een persoon met afstand tot de arbeidsmarkt een kans op een baan te bieden, waarderen we met het MVO-vignet 'Meiinoar Meidwaan'.

- Actieve benadering ondernemers naar hun mogelijkheden om iemand met afstand tot de arbeidsmarkt een werkervaringsplaats of werk te bieden
- Uitreiken van het MVO-vignet 'Meiinoar Meidwaan' aan ondernemers die een bijdrage leveren om mensen in hun bedrijf te plaatsen
- Organiseren van een tweejaarlijks bijeenkomst met deelnemende ondernemers om ervaringen te delen en onze waardering uit te spreken

MEIINOAR MEIDWAAN
Yn Tytsjerksteradiel

Ondernemer ontvangt het vignet Meiinoar Meidwaan

TECHNETKRING TYTSJERKSTERADIEL

De bouw, techniek en de maakindustrie zijn belangrijke sectoren in Tytsjerksteradiel en de regio. Het zijn mooie sectoren die van oudsher bij ons gebied passen. De technologische vernieuwingen in deze sectoren zijn groot en de vervangingsvraag is in deze sectoren hoog. Om die reden zijn we een samenwerkingsverband met ondernemers en de onderwijsinstellingen in onze gemeente gestart; De Technetkring. Het doel van de Technetkring is om jongeren vanaf groep 7 van het basisonderwijs en groep 2 het voortgezet onderwijs in aanraking te laten komen met kansrijke technische beroepen. Vanuit de Technetkring organiseren we samen het jaarlijks Technics4U-evenement op de Centrale in Burgum.

Voor het voortgezet onderwijs wordt een bezoek aan een aantal deelnemende bedrijven georganiseerd. De initiatieven van de Technetkring Tytsjerksteradiel gaan we koppelen aan het 'Kennislab Noordoost Fryslân'. De activiteiten van Kennislab zien we als een belangrijk fundament voor kennisontwikkeling van jongeren, het koppelen van jongeren aan bedrijven en beroepen met toekomstperspectief. Vanuit het Kennislab zijn de aandachtvelden onderwijs, zorgeconomie, digitaal en techniek. Zij voeren op deze aandachtsvelden een breed scala aan kennisactiviteiten uit voor het onderwijs en bedrijfsleven in onze regio. Dat is mogelijk door een bijdrage vanuit de Versnellingsagenda. Om volledig te participeren aan het programma willen wij partner worden van het Kennislab.

Technics4U-evenement bij elektriciteitscentrale in Noardburgum

- Vanuit Technetkring Tytsjerksteradiel organiseren we programma's om scholieren en leerlingen in contact te brengen met techniek, met als doel hen te interesseren voor een vervolgstudie in de technische beroepen
- We worden partner van het Kennislab Noordoost Fryslân en willen daarmee in samenwerking met ondernemers en onderwijs op meer kennisprogramma's aanhaken (www.kennislabnof.frl)

STARTERS

Starters zijn belangrijk voor nieuw elan en nieuw ondernemerschap. Met een goede voorbereiding wordt de slagingskans tot een succesvol bedrijf vergroot. Om starters een steuntje in de rug te geven en een eerste netwerk aan te bieden organiseren we, samen met de andere gemeenten in de regio, startersavonden. Het zijn laagdrempelige bijeenkomsten is voor inwoners/starters die een bedrijf willen starten of net hebben gestart. Voor de komende periode gaan we dit initiatief op een hoger plan brengen. Daarvoor gaan we vanaf dit najaar 2021 het initiatief van de Ondernemersschool van Qredits in onze regio introduceren. De stichting die de Molkfabryk in Burgum beheert wil daarin faciliteren en participeren. Ook andere initiatieven op ondernemersvaardigheden proberen we te laten aan sluiten op de Molkfabryk. Op die wijze kan de Molkfabryk voor (startende) ondernemers in de regio een leeromgeving en een broedplaatsfunctie vervullen. Er zijn overigens meer locaties die hierin een rol kunnen spelen.

- In de regio starten we met initiatief van de Ondernemersschool
- We steunen het initiatief om in de Molkfabryk invulling te geven aan een creatieve leer- en werkomgeving voor (startende) ondernemers

KENNISCLUSTERS

Wij vinden het belangrijk dat de aangesloten te zijn op andere bovenregionale kennisclusters. Langzaam maar zeker ontstaat er een steeds beter functionerend ecosysteem met verschillende kennisclusters.

Bij Interay Solutions wordt ingespeeld op innovaties in de sensortechnologie

Vanzelfsprekend gaat het om de MBO- en HBO-onderwijsinstellingen en het universitair onderwijs, maar ook om VNONCW en MKB-Noord. Belangrijke clusters zijn het Innovatiecluster in Drachten, de Wateralliantie in Leeuwarden en Circulair Plastics in Heerenveen, maar ook Bowinn. Wij zien de provincie Fryslân, met de betrokken organisaties als Ynbusiness en Innovatie Pact Fryslân, als een belangrijke partner en verbinder voor de gemeenten en de ondernemers. Dat geldt ook voor de Vereniging Circulair Friesland. In samenwerking met deze partijen gaan we de dienstverlening naar de ondernemers verbeteren, door kennis te ontsluiten en te delen. Voorbeelden zijn innovatietrajecten, exportstimulering, subsidietrajecten.

- Structureel een overleg met de voor ons meest relevante partners uit de kennisclusters

1d Infrastructuur

In de afgelopen jaren is er hard gewerkt aan de infrastructuur in Tytsjerksteradiel. Veruit het belangrijkste project was de aanleg van de Centrale As, maar ook de ontsluitingsweg op Skûlenboarch is voor de bedrijvigheid van belang. Dankzij de Extra Sneltrein Groningen Leeuwarden (ESGL) is er inmiddels een snelle en hoogwaardige treinverbinding beschikbaar tussen Leeuwarden en Groningen vanuit Hurdegaryp en Feanwâlden. Daarmee beschikt de gemeente over het algemeen over een hoogwaardige infrastructuur.

Aandachtsvelden voor de komende periode zijn:

DIGITALE ONTSLUITING

Samen met de provincie Fryslân zijn er de afgelopen jaren flinke stappen gezet in de digitale ontsluiting van het buitengebied. De bedrijventerreinen rond Burgum en Skûlenboarch-Westkern zijn digitaal ontsloten. Het is wenselijk dat nu ook in de dorpen en de overige bedrijventerreinen glasvezel wordt aangelegd. Deze wens wordt versterkt vanuit het oogpunt van meer thuiswerken en bedrijf aan huis of de kleinere bedrijventerreinen. De regie van de aanleg van glasvezel ligt primair bij de marktpartijen. Langzaam maar zeker komt 5G beschikbaar.

- We zetten ons in voor de uitrol van glasvezel op de bedrijventerreinen en in de dorpen

Nieuwe ontsluitingsweg voor industrieterrein Skûlenboarch

LELYLIJN

De aanleg van de Lelylijn, met haltes in Drachten en Leeuwarden levert een belangrijk openbare vervoersvoorziening op met de Randstad en langere termijn met Duitsland. In combinatie met (deels) thuiswerken, maakt dat Noord-Nederland steeds interessanter wordt als woon- en werkregio. Dat biedt onze regio economische kansen. Het ondersteunen van de lobby voor de Lelylijn vinden wij belangrijk evenals het benutten van kansen die daardoor voor onze gemeente kunnen ontstaan (Deltaplan voor het Noorden). In de komende periode willen een verkenning maken wat dit voor onze gemeente en regio kan betekenen.

- We steunen de komst van de Lelylijn naar Noord-Nederland

ELEKTRICITEITSNETWERK

Het elektriciteitsnetwerk van Liander is een belangrijke infrastructuur die veel aandacht en hoge investeringen vraagt. Door de plaatsing van grote zonnevelden zonnepanelen is het netwerk onder zware druk komen te staan voor wat betreft capaciteit en stabiliteit (leveringszekerheid). Bekend zijn de problemen om aangesloten te worden voor nieuwe bedrijven, als ook op het net te kunnen leveren voor die bedrijven die hebben geïnvesteerd in zonnedaken. Dit remt ondernemers om de eigen energie op te wekken en op die manier een bijdrage te kunnen leveren aan de verduurzaming van de energievraag. Uitbreiding van onderstations in onze gemeente is daarom noodzakelijk.

- Overleg met Liander over uitbreiding van de onderstation(s) in de gemeente voor extra vermogen op het elektriciteitsnet om bedrijven en woningen te kunnen aansluiten en de opwekking van duurzame energie te kunnen faciliteren

1e Landbouw

De landbouwsector is van oudsher een belangrijke economische bedrijfstak in onze gemeente. In Tytsjerksteradiel bestaat de landbouw in hoofdzaak uit melkveehouderij. De laatste jaren zijn er ook diverse meer kleinschalige initiatieven waar bessen, zomerfruit en andere vormen van voedselproductie worden uitgeoefend. Naast de economische betekenis van de landbouw zorgt deze sector voor een zeer belangrijk deel voor het groene buitengebied, zowel het open gebied als het besloten coulisselandschap. Een belangrijke kwaliteit van onze gemeente.

In onze gemeente is de landbouw, zeker in het coulisselandschap, al vele jaren via de Noardlike Fryske Wâlden actief met natuur inclusieve landbouw. In de Versnellingsagenda loopt een stevig programma met de zogenaamde Fieldlabs. De inzet van de landbouwsector op vergroening en verduurzaming wordt een belangrijk onderdeel van het Europese landbouwbeleid.

Maar er speelt veel meer in de landbouwsector, bijvoorbeeld de stikstofdiscussie, klimaatadaptatie en de energietransitie. Belangrijke dossiers die de sector raken. En aan de andere kant speelt het economische belang van de landbouw, de continuïteit van de bedrijfsvoering, het vasthouden van de exportpositie en de werkgelegenheid in de keten. De belangen en de opgaven zijn groot. Het gaat uiteindelijk om een duurzaam verdienmodel in de landbouw en de kwaliteit van de groene ruimte.

- Jaarlijks in gesprek met LTO en de Noardlike Fryske Wâlden om goed zicht te hebben op en betrokken te zijn bij de diverse (economische) vraagstukken die spelen in de landbouw

1f Na corona

Een aantal ondernemers zijn hard getroffen door de coronapandemie. Met nationale steunpakketten zijn die ondernemers geholpen, zodat zij hun personeel en de vaste lasten konden betalen. Er is aan ondernemers uitstel verleend voor het betalen van belastingen. Door deze maatregelen zijn grote economische gevolgen vooralsnog uitgebleven, maar de financiële pijn is bij verschillende ondernemers groot. Er wordt voor de komende periode, wanneer de steunmaatregelen aflopen en er terugbetalingen moeten worden gedaan, rekening gehouden met meer faillissementen.

Vanaf het begin van corona-crisis is er vanuit de gemeente veel contact geweest met ondernemers die het zwaar hadden vanwege de beperkingen. Onze gemeente heeft ondernemers de mogelijkheid geboden voor uitstel van het betalen van belastingen en is daarnaast verantwoordelijk voor de uitvoering van de Tozo- en Tonk-regeling. Ondernemers die aanspraak kunnen maken op de Tonk-regeling hoeven over 2021 geen OZB hoeven te betalen voor niet-woningen. Waar dat mogelijk is hebben we horecaondernemers ruimte geboden voor tijdelijke uitbreiding van het terras.

Nu de coronabesmettingen in Nederland snel afnemen en er volop wordt gevaccineerd verdwijnen de beperkingen. De eerste signalen zijn dat de Nederlandse economie zich goed herstelt. In sommige sectoren is een tekort aan personeel, wat deels veroorzaakt wordt doordat medewerkers andere keuzes hebben gemaakt tijdens de coronacrisis. Tegelijkertijd zijn er zorgen over een toenemend tekort aan grondstoffen, en als gevolg daarvan aan sterke prijsstijgingen. Dit speelt in veel sectoren en bedrijfstakken.

Hoelang dat gaat duren is onbekend en het geeft tegelijkertijd het belang van de circulaire economie aan en meer productiecapaciteit in Nederland en Europa.

In alle overheidslagen wordt nagedacht over een economisch herstel. De VNG heeft hiervoor een taskforce 'economisch herstel' in het leven geroepen. De coronacrisis verandert onze kijk op wonen en werken waarbij brede welvaart steeds meer naar voren komt. Bovendien worden een aantal transities, zoals digitalisering en verduurzaming, versneld. Volgens de VNG taskforce onderstaande acties met een investeringsprogramma nodig voor een duurzaam economisch herstel.

- Stimuleren ondernemerschap, met het MKB als motor van de economie (60% van het BRP en 70% van de werkgelegenheid)
- Investeren in mensen, inzetbaar in de veranderende economie, begeleiding van werk naar werk, iedereen kan meedoen
- Investeren is gebiedsontwikkeling, duurzame woonwijken, aantrekkelijke centra.

De accenten in dit beleidsplan economie sluiten inhoudelijk goed aan op het plan van de VNG taskforce en wellicht ontstaan er vanuit dit traject extra financiële mogelijkheden voor de uitvoering.

- We volgen de resultaten van de VNG-taskforce herstel en proberen in de uitvoering aan te haken

6.2. Duurzaam ondernemen

De verduurzaming van onze economie is een belangrijk speerpunt van het gemeentelijk economisch beleid. In februari 2021 is het duurzaamheidsbeleid door de gemeenteraad vastgesteld. We sluiten met ons economische beleid aan op het vastgestelde duurzaamheidsbeleid. Vanuit de gemeente stimuleren en faciliteren we ondernemers om duurzame stappen te zetten. De energietransitie is daarin een belangrijk onderdeel. Duurzaamheid en SROI maken al langere tijd onderdeel uit van ons inkoop en aanbestedingsbeleid. Voor de komende periode gaan we verdere stappen zetten met circulaire inkopen.

ENERGIETRANSITIE

We stimuleren 'zon' op bedrijfspanden. Maar ook het aanbrengen van ledverlichting, isolatie, duurzame mobiliteit en andere vormen van duurzame energievoorziening passen daarbij. We onderzoeken of het (regionaal) Energie(k)loket voor de ondernemers ook een functie kan vervullen. Een bijzonder voorbeeld in onze gemeente is de samenwerking tussen het burgerinitiatief Trynergie in de Trynwâlden en een ondernemer die de daken daarvoor beschikbaar heeft gesteld. We blijven ons inzetten om via een projectmatige benadering de verduurzaming van bedrijven te stimuleren. Daarvoor is externe deskundigheid nodig. In navolging van een recent incident is er wel een duidelijke behoefte aan een eenduidig panelenprotocol bij zonnepanelenbranden.

Daken van bedrijf in Gytsjerk zijn door burgerinitiatief Trynergie vol gelegd met zonnepanelen

Voor industrieterrein Sumar laten we een verkenning uitvoeren naar een duurzaam en toekomstbestendig bedrijventerrein. Dit onderzoek doen we samen met de ondernemersvereniging Industriële Club Tytsjerksteradiel en de ondernemers die gevestigd zijn op het industrieterrein. We kijken welke belemmeringen we eventueel weg kunnen nemen en wat de hulpvraag van bedrijven is. De energietransitie is een belangrijk speerpunt, maar we onderzoeken ook andere aspecten zoals water, mobiliteit, klimaatadaptatie, circulariteit en biodiversiteit. In samenwerking met Circulair Friesland willen we het initiatief aanmelden als een pilotproject. De volgende acties gaan we oppakken.

- Bedrijven worden ondersteund bij de planvorming voor duurzaamheidsmaatregelen
- We onderzoeken of het (regionaal) energie(k) loket ook voor ondernemers een ondersteunende functie kan vervullen
- Pilot toekomstbestendig industrieterreinterrein Sumar
- Pilot biodiversiteit industrieterrein Skûlenboarch

CIRCULAIRE ECONOMIE

Grondstoffen worden steeds schaarser en duurder. We vinden het daarom belangrijk om vrijkomende lokale reststoffen hernieuwbaar in te zetten. Tytsjerksteradiel is aangesloten bij de (circulaire) betonketen Fryslân. In onze gemeente zijn verschillende initiatieven van een particuliere materialen hub (grondstromen, beton/steen). We gaan in samenwerking met de Vereniging Circulair Friesland onderzoek doen naar de mogelijkheden voor uitbreiding en/of andere materialenhubs. Daarmee gaat de circulaire economie binnen productieketens steeds beter functioneren.

Vanuit ons inkoop- en aanbestedingsbeleid hebben we aandacht voor bedrijven in onze gemeente en regio die bijdragen aan circulaire economie. Door circulariteit onderdeel te laten zijn van aanbestedingen, geven we aan ondernemers een directe

Sonac, specialist in het opwaarderen van afvalstromen investeert in innovatieve technieken en nieuwe bedrijfsprocessen

stimulans om daar meer aandacht aan te besteden. In 2025 is circulariteit onderdeel van 50% van onze inkopen. Dit gaan we actief met de ondernemers communiceren.

Onze ambitie is het circulair denken en doen van ondernemers (bewustzijn) te vergroten. Om ondernemers in aanraking te laten komen met circulaire economie en de kansen voor hun bedrijf te ontdekken, gaan we hierover in gesprek met geïnteresseerde ondernemers. We stimuleren ondernemers om via het traject CIRCO-tracks (maakindustrie en bouw) tot een concrete invulling van circulair ondernemerschap voor hun bedrijf te komen. Onze activiteiten voor de bevordering van de circulaire economie zijn:

- In 2025 is circulariteit onderdeel van 50% van onze inkopen
- Ondernemers interesseren voor de CIRCO-tracks (voor de maakindustrie en bouw)
- We doen een laten een verkenning doen naar materialenhubs ten behoeve van circulaire ketens

6.3. De kracht van de regio

ANNO III

De regio Noordoost Fryslân wil met een 'tûke en beheinde' ANNO III-agenda invulling te geven aan de ambitie voor een Topregio in 2040. Deze agenda krijgt dit jaar een definitieve programmering en zal er een politiek besluit volgen. De reikwijdte van de ANNO III-agenda gaat veel verder dan alleen de economie. Vanuit de beleidslijn economie zetten wij in op de thema's:

'Boeien en Binden'

Economie houdt zich niet aan gemeentegrenzen. Het zwaartepunt van onze economische inzet is de bestaande ondernemers letterlijk en figuurlijk ruimte te bieden om te ondernemen. Dat geldt eveneens voor nieuwe ondernemers welke een onderneming starten. Het gaat om 'boeien en binden' van bedrijven aan de regio, waarin zij zich thuis en welkom voelen. Gericht op een goed ondernemersklimaat in onze regio.

'Groene kansendriehoek'

Om onze Topregio inhoud en 'fjoer' te geven zetten we op verduurzaming en circulariteit van de regionale economie en gaan ons daarmee profileren. We benutten de 'triple helix' benadering van de Versnellingsagenda. Een (niet vrijblijvend) samenspel van het onderwijs, ondernemers en overheden in de regio. Ieder met eigen verantwoordelijkheden en een duidelijke agenda om het samen tot een succes te maken.

De regionale keuzes sluiten 1 op 1 aan op de ambities van Tytsjerksteradiel en versterken elkaar. We kiezen ervoor om vanuit de regionale samenwerking ook samen te werken op bestaande thema's zoals het regionaal convenant bedrijventerreinen en lobby en nieuwe thema's zoals Lelylijn & het Deltaplan voor het Noorden en binnenhalen van subsidies.
Om de welvaart in onze regio te monitoren passen we de brede welvaartsmonitor toe. Het Fries Sociaal Planbureau voert deze monitor uit. De monitor past binnen de beweging waar er meer aandacht is voor welzijn en welvaart, en niet alleen economische groei. Het zijn factoren die bepalen of mensen een gevoel van welvaart hebben.

- Dit jaar ligt het plan ANNO III ter besluitvorming voor.
  Op basis daarvan worden de plannen uitgewerkt en geconcretiseerd.
  Dit komt terug in een volgend jaarplan

VERSNELLINGSAGENDA

Na de ondertekening van de regiodeal in 2018 en de start van de uitvoering van Versnellingsagenda in juni 2020 ziet de wereld er alweer anders uit. Er zijn al vele projecten en initiatieven met een bijdrage gehonoreerd. Enkele grote projecten zijn het Fjildlab (natuur inclusieve landbouw) en het Kennislab. We informeren en attenderen ondernemers en andere partners op de kansen van de Versnellingsagenda voor nieuwe projecten en initiatieven. Daarbij is er een actieve samenwerking tussen uitvoeringsorganisatie QOP, Ynbusiness en de EZ-teams van de gemeenten. Samen zetten we onze schouders onder de Versnellingsagenda.

De coronapandemie heeft een vertragend effect in de uitvoering van projecten. Op het niveau van de businesscases heeft de tijd eveneens niet stil gestaan. Het is tijd om te evalueren. Zijn we op de goede weg, welke onderwerpen vragen verdieping of verbreding. Welke kansen zien we binnen huidige ontwikkelingen. Onze acties zijn:

- Businesscases Versnellingsagenda evalueren en actualiseren
- Intensiveren samenwerking uitvoeringsorganisatie QOP, Ynbusiness en de EZ-teams van de gemeenten
- Ondernemers en andere partners enthousiasmeren voor de Versnellings-agenda en het uitnodigen en stimuleren projecten in te dienen

7 Uitvoering, afwegingskader en monitor

Om de effecten van de inspanningen vanuit gemeente Tytsjerksteradiel objectief te beoordelen en bijsturen is het van belang dat wij een beeld hebben bij de ontwikkelingen van de economische situatie. In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op de uitvoering van het economisch beleidsplan. Daarna wordt een sociaaleconomische monitor belicht die gebruikt kan worden als sturingsinstrument voor de gemeente. Vervolgens wordt het afwegingskader voor de uitvoeringsagenda beschreven. Dit afwegingskader geeft handvaten bij de beoordeling en afweging bij het oppakken van nieuwe ontwikkelingen die van invloed zijn op de economische opgave in de gemeente.

7.1. Uitvoering

Voor de uitvoering van het voorgenomen beleid is voor de gemeente Tytsjerksteradiel 1 fte en een jaarlijks uitvoeringsbudget van € 20.000 beschikbaar. Voor bepaalde projecten die we willen oppakken kan het nodig zijn om bij de raad aanvullende middelen aan te vragen via de Kadernota.

Het beleidsveld Economische Zaken staat overigens niet op zichzelf. Er is een grote mate van samenwerking met Achtkarspelen en verbondenheid en integraliteit met andere beleidsafdelingen in onze organisatie. Om succesvol te zijn, is een integrale benadering nodig.
Voor de regionale (ANNO) en ten behoeve van de Friese samenwerking wordt ingezet op verdeling van taken. Dat levert naast een breder aandachtsveld ook een efficiencyvoordeel op. De Versnellingsagenda maakt integraal onderdeel uit van het economisch beleid. Via dit spoor is door de raad voor de periode 2020-2024 een stevige financiële bijdrage beschikbaar gesteld. Met deze bijdrage is een financiële multiplier voor de regio binnen gehaald voor de uitvoering van de Versnellingsagenda.

De tijdsbesteding ten behoeve van een goed gemeentelijk ondernemersklimaat is naar verwachting minimaal 60 % van de beschikbare tijd. Voor de andere activiteiten rest dan maximaal 40 % van de beschikbare tijd. We bevinden ons in een dynamische periode bevinden waar veranderingen zich snel voltrekken. We beschouwen het beleidsplan economische zaken daarom als een richtinggevend document voor het economisch beleid van de gemeente.
Het uitvoeringsprogramma is opgenomen in hoofdstuk 2. De inhoud is onder andere opgehaald via raadpleging van de besturen van de ondernemersverenigingen in de gemeente. Om te kunnen blijven inspelen op veranderingen en actualiteit gaan we werken met twee-jaarlijkse werkprogramma's economische zaken. Daarin kijken we terug op de afgelopen twee jaar en vooruit naar de volgende twee jaar.

7.2. Sociaaleconomische monitor

In de sociaaleconomische monitor zijn een aantal indicatoren benoemd die gedurende de looptijd van de economische agenda worden gevolgd. Voor 2026 wordt een verwachting aangegeven. Vanwege vele onzekere omstandigheden moet daarvoor wel een slag om de arm worden gehouden. Gezamenlijk vervullen deze indicatoren zowel een economische antennefunctie als een sturingsinstrument voor de gemeente. Een tweejaarlijkse actualisatie van deze monitor wordt geagendeerd in het college B&W en de gemeenteraad. De ondernemersverenigingen van de gemeente worden eveneens geïnformeerd.

Sociaaleconomische monitor		
Jaar	**2020**	**2026**
Aantal bedrijven	2.712	2.850
Aantal banen (totaal)	10.216	10.400
Werkloosheid	3,4	2,5%
Arbeidsparticipatie (netto)	68,5%	69%
Gemiddeld inkomen per huishouden	€ 29.800	€ 33.000
Aanbod bedrijventerrein (inclusief planologisch in voorbereiding)	3 ha	8 ha

Sociaaleconomische monitor (bron: waar staat je gemeente, provincie Fryslân, FSP, CBS/arbeidsmarktinzicht)

7.3. Monitor brede welvaart

Vanuit de regionale samenwerking in ANNO is een van de acties het jaarlijks opstellen van de regionale monitor brede welvaart door het Fries Sociaal Planbureau. Het achterliggende idee is om met een brede blik naar ontwikkeling en groei te kijken, en niet alleen in economische zin. In mei 2021 is de eerste editie verschenen: (www.fsp.nl/wp-content/uploads/2021/06/FSP2021-05-Factsheet-regionale-monitor-brede-welvaart-NO-Fryslan.pdf)

Deze indicatoren van de brede welvaart schetsen een globaal beeld van de brede welvaart in het hier en nu aan de hand van de acht thema's: welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid en vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid en milieu In de dimensie later staat de vraag centraal welke hulpbronnen toekomstige generaties nodig hebben om dezelfde mate van brede welvaart te genieten (CBS, 2020). Daarbij worden vier kapitaalvormen onderscheiden die belangrijk zijn om in de toekomst brede welvaart te (kunnen) genereren in een regio, namelijk:

- economisch kapitaal
- natuurlijk kapitaal
- menselijk kapitaal
- sociaal kapitaal

In de tweejaarlijkse evaluaties nemen we resultaten van de monitor brede welvaart mee.

7.4. Afwegingskader uitvoeringsagenda

De economische opgaven waar de gemeente voor staat is groot en de kansen zijn talrijk. Zowel de middelen als de uitvoeringscapaciteit is beperkt en er dient ruimte over te blijven om ook de flexibiliteit in de uitvoering te kunnen borgen. Zo moet het mogelijk zijn nieuwe kansen die zich voordoen te kunnen pakken en actief in te spelen op economische veranderingen. Dit maakt dat er een afweging moet worden gemaakt welke activiteiten, wanneer en in welke volgorde, door de gemeente moeten worden opgepakt. Er dient telkens een afweging gemaakt te worden bij nieuwe ontwikkelingen die van invloed zijn op het economisch beleid. Om dit zo objectief mogelijk te doen en zo veel als mogelijk in het belang van de gemeente wordt dit afwegingskader gehanteerd:

Afwegingskader economisch beleid:

De gemeente hanteert voor het economisch beleid in haar afweging van de activiteiten en projecten waar zij zich al dan niet voor in gaat spannen twee harde criteria waaraan moet worden voldaan:

1. Er is sprake van een algemeen belang;
2. Er is sprake van een duidelijke relatie met de doelen en uitvoeringslijnen gesteld in het beleidsplan economische zaken.

Dit betekent dat als het publieke belang en de economische relevantie niet hard gemaakt kunnen worden er geen bijdrage in menskracht noch in middelen geleverd worden. Als publiek belang en economische relevantie zijn aangetoond, worden activiteiten langs de volgende meetlat gelegd:

- Mate van impact op de economische opgaven van Tytsjerksteradiel;
- Mate van inzet en betrokkenheid van de partners;
- Mate van tijdgebondenheid voor projecten. Er moet sprake zijn van een duidelijk begin en een eind.

Aan de hand van dit afwegingskader kan er prioritering worden aangebracht wanneer er sprake is van meerdere projecten en activiteiten en kunnen nieuwe projecten op hun prestaties en meerwaarde worden beoordeeld. Het helpt om keuzes te expliciteren en beargumenteren en om deze keuzes intern en extern uit te leggen.